

Araştırma Makalesi / Research Article

TÜRKİYE'DEKİ KATILIM BANKALARINA ENTEGRE RAPORLAMA MODELİ ÖNERİSİ: GÜNEY AFRİKA ÖRNEĞİ

İbrahim YAVUZ¹

Öz

Entegre raporlama, kuruluşların finansal ve finansal olmayan bilgilerini, değer yaratma temelinde, kısa orta ve uzun vadede değerini nasıl yaratıldığını, korunduğunu veya tüketildiğini sunan raporlama faaliyeti olarak tanımlanmaktadır. Faaliyetlerini yerine getirme biçimi İslami ilkelere dayalı olan katılım bankacılığı (faizsiz bankacılık) sektörü ise faizsiz finans varlıkları içerisindeki büyüklüğü her geçen yıl artan sektör olarak karşımıza çıkmaktadır. Ancak IIRC Database (veri tabanı) incelendiğinde, dünyada entegre rapor yayımlayan az sayıda faizsiz bankanın olduğu görülmektedir. Çalışmada, dünyada entegre raporlamanın en iyi olduğu ülke olan Güney Afrika'da faaliyet gösteren ve IIRC Database'de yer alan faizsiz bankaların entegre raporlarının incelenmesi ve Türkiye'deki katılım bankalarına rehberlik etmesi amaçlanmıştır.

Anahtar Kelimeler: Entegre Raporlama, Faizsiz Bankacılık, Kılavuz İlkeler, İçerik Öğeleri

JEL Kodları: G21, M40, M41

INTEGRATED REPORTING MODEL PROPOSAL FOR PARTICIPATION BANKS IN TURKEY: THE CASE OF SOUTH AFRICA

Abstract

Integrated reporting is defined as the reporting activity that presents financial and non-financial information of organizations, on the basis of value creation, how value is created, preserved or consumed in the short, medium and long term. The interest-free banking sector, whose way of carrying out its activities is based on Islamic principles, emerges as the sector whose size in interest-free financial assets is increasing every year. However, when the IIRC Database is examined, it is seen that there are few interest-free banks in the world that publish integrated reports. In the study, it is aimed to examine the integrated reports of interest-free banks in the IIRC Database operating in South Africa, the country where integrated reporting is the best in the world, and to guide other interest-free banks.

Keywords: Integrated Reporting, Interest-Free Banking, Guiding Principles, Content Elements

JEL Codes: G21, M40, M41

¹ Öğr. Gör. Dr., Dumlupınar Üniversitesi, Simav Meslek Yüksekokulu, ORCID: 0000-0002-2099-0625

Başvuru Tarihi (Received): 01.08.2022 **Kabul Tarihi** (Accepted): 24.10.2022

Giriş

İşletmeler, kurum ve kuruluşlar tarafından halihazırda uygulanan ve finansal bilgileri içeren finansal raporlama ve kuruluşların sosyal, çevresel ve yönetim performansını raporlayan sürdürülebilirlik raporlaması, 21. yüzyıl ile birlikte kurumsal raporlamanın içeriğini etkileyen çevresel, sosyal, yönetsimsel birçok değişik nedeniyle paydaşların bilgi ihtiyacını karşılamada yetersiz kalmıştır. Kurumsal raporlamanın güncel raporlama faaliyeti entegre raporlamanın değişen ve gelişen paydaş beklentilerine cevap verebileceği beklenmektedir. Öyle ki entegre raporlar, kuruluşların hem finansal bilgilerini hem de sürdürülebilirlik bilgilerini içeren raporlardır. Entegre raporlarda, finansal performans, risk ve fırsatlar, strateji, iş modeli ve sürdürülebilirlik bilgileri raporlanmaktadır.

Son yıllarda gerek yapılan akademik çalışmalar ve ilgili kurum kuruluşlara ait çalışmalar gerekse entegre rapor yayımlayan kuruluşların yer aldığı IIRC Database (veri tabanı)'ye bakıldığında entegre raporlamaya olan ilgi her geçen gün artmakta, Uluslararası Entegre Raporlama Çerçevesi ilkeleri benimsenmekte ve yayımlanan entegre rapor sayısı artmaktadır. Ancak entegre raporlama, kurumsal raporlamada gelişen ve işletmeler, kurum ve kuruluşlar tarafından benimsenmeye çalışılan bir raporlama olarak uyum süreci zaman alabilecektir. Zira kuruluşlar buldukları ülkenin yasal mevzuatları, uyguladıkları Uluslararası Muhasebe ve Finansal Raporlama Standartları da düşünülerek henüz sürdürülebilirlik bilgilerini raporlama ile ilgili düzenlemelere devam etmektedir.

Faizsiz bankalar, İslami ilkeler doğrultusunda faaliyet gösteren, İslami finans sektörünün en önemli kuruluşlarıdır. Faizsiz bankacılık sektörünün İslami finans sektörü içerisindeki gelişimi ve payı düşünüldüğünde, faizsiz bankaların kurumsal raporlamanın yeni bileşeni entegre raporlamayı uygulaması da önem arz etmektedir. Öyle ki faizsiz bankalar, finansal hizmetler sektöründe faaliyet gösteren kuruluşlar olarak paydaşlarına finansal bilgilerini finansal tablolar aracılığıyla sunmaktadır. Ancak yukarıda da ifade edilen değişim süreci entegre raporlamayı ihtiyaç haline getirmiş ve entegre rapor yayımlayan kuruluşlar, paydaşlar nezdinde daha şeffaf, hesap verebilir olarak kabul edilmektedir. Güney Afrika'da faaliyet gösteren faizsiz bankalar entegre raporlamayı uygulamakta, bunlardan ABSA ve Standart Bank, IIRC Database'de entegre rapor yayımlayan kuruluşlar içerisinde listelenmektedir.

Dünyada az sayıda entegre rapor yayımlayan faizsiz banka olduğu düşünüldüğünde bu çalışmanın yapılması önem kazanmaktadır. Bu amaçla çalışmada öncelikle entegre raporlama ve faizsiz bankacılık ile ilgili bilgi verilecek sonrasında IIRC Database'de yer alan ve aynı zamanda Güney Afrika'da faaliyet gösteren faizsiz bankaların 2021 yılına ait entegre raporları Uluslararası Entegre Raporlama Çerçevesi değer yaratma kavramı, kılavuz ilkeler ve içerik öğeleri kapsamında incelenecektir.

1. Entegre Raporlama

1.1. Entegre Rapor ve Entegre Raporlama Kavramı

Finansal raporlar, sektörleri farklı olan dolayısıyla farklı iş modellerine sahip olan işletmelerin, kurum ve kuruluşların paydaşlarına (müşteriler, çalışanlar, rakipler, düzenleyici kurum ve kuruluşlar, rakipler, toplum, devlet) sunduğu bilgiler sadece finansal bilgileri içermektedir. Ancak finansal raporlama, son yüzyıla girerken ortaya çıkan yönetim sorunları, iklim değişikliği, sınırsız ihtiyaçlara karşılık kaynakların yetersiz kalması, fakirlik, eşitsizlik, toplumsal problemler, su kıtlığı, çevre kirliliği ve bunların etkileri gibi finansal olmayan bilgileri sunmada yetersiz kalmıştır (Dumay, Bernardi, Guthrie ve Demartini, 2016). Öyle ki finansal raporlar, finansal tablolar aracılığıyla kâr, nakit akışı, varlık ve kaynakların belirli bir tarihteki durumu, özkaynak değişimini paydaşların kullanımına sunmayı mümkün kılarken, işletme faaliyetlerinin sosyal, çevresel ve

yönetişimsel sonuçlarını, değer nasıl yaratıldığını, korunduğunu, tükendiğini yansıtmaya ihtiyacına cevap verememiştir.

Yukarıda ifade edilen finansal raporlamanın kendine özgü eksiklikleri nedeniyle, işletmeler, kurum ve kuruluşlar, paydaşlarının ihtiyaç duyduğu bilgileri karşılamak amacıyla kurumsal yönetim raporları, çevresel raporlar, sürdürülebilirlik raporları yayımlamaya başlamışlardır. Ancak bu raporlama araçları da strateji, yönetsel faaliyetler, finansal ve finansal olmayan bilgiler arasındaki bağlantıyı sağlayamamış, entegre raporlama adında yeni bir kurumsal raporlama aracına ihtiyaç duyulmuştur (“International Integrated Reporting Council” [IIRC], 2011).

Entegre raporlama, entegre düşünce temelinde, bir kuruluş tarafından değer nasıl yaratıldığı, korunduğu ve tükendiğini ve değer yaratma süreci ile ilgili bilgilendirmeyi gösteren entegre bir raporun düzenlenmesi sürecidir. Entegre rapor ise, kuruluşun stratejisinin, kurumsal yönetiminin, performansının ve beklentilerinin kuruluşun dış çevresi bağlamında kısa orta ve uzun vadede değer nasıl yaratılacağını kısa ve öz bir şekilde sunulmasıdır. Entegre düşünce, bir işletme, kurum ve kuruluşun fonksiyonel birimleri arasındaki ilişkileri ve sermaye öğelerini nasıl etkilediğini ya da sermaye öğelerinden nasıl etkilendiğini değerlendirmesidir (IIRC, 2021). Uluslararası Entegre Raporlama Çerçevesi’nde sermaye öğeleri; finansal sermaye, üretilmiş sermaye, sosyal ve ilişkisel sermaye, insan sermayesi, doğal sermaye ve entelektüel sermaye olarak ele alınmıştır (IIRC, 2021).

Entegre raporlama, sermaye öğelerinin işletmelerin, kurum ve kuruluşların dış çevresi ve risk ve fırsatları dikkate alınarak oluşturulan iş modeli kapsamında iş faaliyetleri sürecine dâhil edilmesi, gerçekleştirilen faaliyetler sonucunda sermaye öğeleri üzerindeki olumlu ve olumsuz etkilerin sunulmasını içeren bir süreçtir. Entegre raporlama, işletmelerin, kurum ve kuruluşların amaçları, vizyon ve misyon hedefleri, stratejileri doğrultusunda, paydaşlarının ihtiyaç duyduğu finansal ve finansal olmayan bilgileri, kısa, orta ve uzun vadede değeri nasıl yarattığı ve yaratılan değeri nasıl koruduğu ve tükettiğine yönelik raporlama faaliyetidir. Bu sürecin sunulduğu rapora ise entegre rapor denmektedir.

1.2. Entegre Raporlamanın Gelişimi ve Uluslararası Entegre Raporlama Çerçevesi

Gerek Uluslararası Entegre Raporlama Çerçevesi yayımlanmadan önce gerekse yayımlandıktan sonra entegre raporlamanın gelişiminde birçok kurum ve kuruluş bulunmaktadır. Bu kuruluşlar:

- Güney Afrika Yönetim Enstitüsü (Institute of Directors in Southern Africa-IoDSA)
- The Prince’s Accounting for Sustainability Project (A4S)
- Küresel Raporlama Girişimi (Global Reporting Initiative-GRI)
- Uluslararası Muhasebeciler Federasyonu (International Federation of Accountants-IFAC)
- Güney Afrika Entegre Raporlama Komitesi (The Integrated Reporting Committee of South Africa-IRC)
- Uluslararası Entegre Raporlama Konseyi (International Integrated Reporting Council-IIRC)
- Karbon Saydamlık Projesi (Carbon Disclosure Project-CDP)
- İklim Beyanları Standartları Kurulu (Climate Disclosure Standards Board-CDSB)
- Sürdürülebilirlik Muhasebe Standartları Kurulu (Sustainability Accounting Standards Board-SASB)
- Değer Raporlama Vakfı (Value Reporting Foundation)
- Uluslararası Sürdürülebilirlik Standartları Kurulu (International Sustainability Standards Board—ISSB)

Bu kuruluşların her biri 2009'dan ve kuruluşlarından itibaren çalışma alanlarıyla ilgili IIRC ile bir araya gelerek entegre raporlamanın gelişimine katkıda bulunmuştur.

Entegre raporlamanın temeli niteliğindeki ilk Çerçeve, A4S tarafından 2007'de yayımlanan Bağlı Raporlama Çerçevesi (Connected Reporting Framework-CRF)'dir. CRF'nin amacı, kuruluşların faaliyetlerini etkileyen ve faaliyetlerinden etkilenen çevresel, sosyal ve yönetsel konularda ve finansal ve finansal olmayan bilgileri raporlamada rehberlik etmektir. 2009'da, Güney Afrika'da, Prof. Mervyn King'in başkanlığını yaptığı King Komitesi (King Committee) tarafından kurumsal yönetim alanında kuruluşlara yol göstermek amacıyla yayımlanan King I ve King II'nin devamı olan King III yayımlanmıştır. King III'ün 9. Bölümünde entegre raporlamadan da bahsedilmiştir.

2009'da, Galler Prensi, Londra'da A4S tarafından düzenlenen forumda, IFAC ve GRI'yi, entegre raporlama ile ilgili çalışmaların yapılması için iş birliğine davet etmiş, Ağustos 2010'da da IIRC kurulmuştur. ("Accounting for Sustainability" [A4S], 2019). IIRC, kuruluşundan sonra entegre raporlama ile ilgili birçok çalışma yapmış, taslak çerçeve hazırlamış ve uygulanabilirliği konusunda kamuoyunun görüşünü almıştır. Yapılan çalışmalar sonucunda Çerçeve'ye nihai şekli verilmiş ve Aralık 2013'te Uluslararası Entegre Raporlama Çerçevesi yayımlanmıştır.

Türkiye'de entegre raporlama gönüllü olarak uygulanmakta olup, zorlayıcı mevzuat ve yasal düzenlemeleri bulunmamaktadır. Türkiye'de entegre raporlamanın gelişimine yönelik yapılan çalışmalar şu şekilde özetlenebilir:

-2011'de Türkiye Kurumsal Yönetim Derneği (TKYD) ve İş Dünyası ve Sürdürülebilir Kalkınma Derneği (SKD) tarafından, Türkiye'de entegre düşünce ve entegre raporlamanın benimsenmesi ve uygulamasının yaygınlaşması konusunda farkındalık oluşturmak için çalışma grubu kurulmuştur. 2013'te Yatırım Ortamını İyileştirme Koordinasyon Kurulu (YOİKK)'na TKYD aracılığıyla Prof. Dr. Güler Aras tarafından sunulan projenin kabul edilmesiyle entegre raporlama ile ilgili ilk somut adım atılmıştır ("Entegre Raporlama Türkiye Ağı" [ERTA], t.y.).

-2013'te Karğın, Aracı ve Aktaş'ın yapmış olduğu, "Entegre Raporlama: Yeni Bir Raporlama Perspektifi" adlı çalışma Türkiye'de entegre raporlama ile ilgili ilk akademik çalışma olup, entegre raporlama içeriği, dünyadaki entegre raporlama uygulamaları değerlendirilmiştir. Çalışmada entegre raporlamanın kurum ve kuruluşlar tarafından uygulanması önerilmiş, entegre raporlama ile ilgili çerçevenin yayımlanmasından sonra entegre raporlama uygulamasının benimseneceği ve yaygınlaşacağı ifade edilmiştir (Karğın, Aracı ve Aktaş, 2013).

-2013'te Garanti Bankası A.Ş. ve Çimsa, entegre raporlama uygulamak üzere, Türkiye'den IIRC'ye üye olan ilk kuruluşlar olmuştur (ERTA, t.y.).

-2015'te Prof. Dr. Güler Aras ve Gaye Uğur Sarioğlu, Türkiye'de entegre raporlama ile ilgili yayımlanan ilk rehber kitap olan "Kurumsal Raporlamada Yeni Dönem: Entegre Raporlama" adlı çalışmada, kurumsal raporlamanın gelişimi, kurumsal raporlama evriminde dönüm noktası niteliğinde olan entegre raporlama ve dünyadaki entegre raporlama uygulamalarından bahsedilmiştir (Aras ve Uğur Sarioğlu, 2015).

-2015'te Çimsa, SKD Türkiye, Garanti Bankası A.Ş., Global Compact Network Türkiye, Argüden Yönetişim Akademisi, IIRC Türkiye Büyükelçisi, Borsa İstanbul, TKYD ve TÜSİAD'ın katılımıyla Türkiye'deki kurum ve kuruluşların, şirketlerin, işletmelerin entegre düşünme ve entegre raporlama uygulamalarını benimsemelerine destek olmak amacıyla ERTA kurulmuştur (ERTA, t.y.).

-02/10/2020 tarih ve 31262 sayılı RG'de yürürlüğe giren "Kurumsal Yönetim Tebliği (II-17.1)'inde Değişiklik Yapılmasına Dair Tebliğ (II-17.1.a)"de halka açık ortaklıkların faaliyet raporlarında sürdürülebilirlik ilkelerine yer verilmesi, verilmiyorsa nedenlerinin açıklanması gerektiği (uy ya da açıkla) belirtilmiştir. Faaliyet raporlarında sürdürülebilirlik ilkelerinin

uygulanması gönüllük esasına dayalı olup, sürdürülebilirlik ilkeleri ile ilgili “Sürdürülebilirlik İlkeleri Uyum Çerçevesi” yayımlanmıştır (Sermaye Piyasası Kurulu [SPK], t.y.). Sürdürülebilirlik İlkeleri Uyum Çerçevesi, genel ilkeler, sosyal ilkeler, çevresel ilkeler ve kurumsal yönetim ilkeleri olmak üzere 4 bölümden oluşmaktadır.

Son olarak Ocak 2021’de revize edilen Çerçeve 2 bölümden oluşmaktadır: Giriş ve Entegre Rapor. Giriş bölümünde Çerçeve’nin kullanımından ve temel kavramlardan bahsedilmektedir. Çerçeve’de entegre raporlama ile ilgili temel kavramlar; değer yaratma, sermaye ögeleri ve değer yaratma süreci olarak ele alınmıştır. Çerçeve’nin 2. bölümünde entegre raporun hazırlanmasında yol gösterici ilkeler olan Kılavuz İlkeler ve entegre bir raporda bulunması gereken ögelerin neler olması gerektiğini gösteren İçerik Ögelerinden bahsedilmektedir. Aşağıda önce değer yaratma, değer yaratma süreci ve sermaye ögelerinden bahsedilecek, sonrasında kılavuz ilkeler ve içerik ögelerine değinilecektir.

1.2.1. Değer Yaratma ve Değer Yaratma Süreci

IIRC’nin 2013’te yayımlanmış olduğu “Value Creation Background Paper” adlı çalışmada değer yaratma, kuruluşların iş/faaliyet süreçlerine aşağıda bahsedilecek olan sermaye ögelerini ve diğer girdileri dâhil etmesi, iş/faaliyet süreci sonucunda bu girdilerin dönüştürülmesini temel alan iş modeli aracılığıyla kuruluşun kendisi, hissedarları, çevre, toplumu içeren çok geniş paydaş grubu için oluşturulan faydayı ifade etmektedir (IIRC, 2021).

Değer yaratma süreci ise Çerçeve’nin 2.20-2.29 ilkeleri arasında belirtilmiştir. Değer yaratma süreci kısaca şu şekilde özetlenebilir: Kuruluşlar, dış çevrenin de dâhil olduğu ortamda, amaçları, vizyon ve misyon hedefleri doğrultusunda faaliyet göstermektedir. Kuruluşun faaliyet süreçlerinde kullanacağı sermaye ögeleri girdi olarak alınmakta, risk ve fırsatlar, strateji ve kaynak aktarımı, performans ve görünüm ile oluşturulan iş modeli doğrultusunda gerçekleştirilen iş faaliyetleri sonucunda çıktı elde edilmektedir. Sonuçta faaliyet sürecine giren sermaye ögeleri üzerinde olumlu/olumsuz etki oluşturulmaktadır.

1.2.2. Sermaye Ögeleri

Uluslararası Entegre Raporlama Çerçevesi, 2.11’de sermaye ögeleri, kuruluşun faaliyetleri ve faaliyetleri sonucunda artan, azalan ya da dönüştürülen değerler stoku olarak tanımlanmıştır. Çerçeve 2.15’te sermaye ögeleri; finansal, üretilmiş, sosyal ve ilişkisel, doğal, entelektüel sermaye ve insan sermayesi olarak sınıflandırılmıştır. Aşağıda Tablo 1’de sermaye ögelerinin özellikleri özetlenmektedir.

Tablo 1: Sermaye Ögeleri

Sermaye Ögesi	Sermaye Ögesinin Tanımı
Finansal Sermaye	Kuruluşun mal üretiminde veya hizmet sağlamasında kullandığı, borçlanma, öz sermaye ya da hibe (bağış) gibi finansman, faaliyetler ya da yatırımlar yoluyla edinilen sermayeyi ifade etmektedir.
Üretilmiş Sermaye	Kuruluşun mal üretiminde veya hizmet sağlamasında kullandığı üretilmiş nesnelere. Örneğin; binalar, ekipmanlar, karayolları, limanlar, köprüler, atık ve su arıtma tesisleri gibi altyapı unsurları.
Fikri Sermaye	Patentler, telif hakları, yazılımlar, haklar ve lisanslar gibi fikri mülkiyet unsurları ile zimni bilgi, sistemler, prosedürler ve protokoller gibi kuruluşa ait olan sermayeyi ifade etmektedir.
İnsan Sermayesi	Kuruluş çalışanlarına ait yeterlilikler, yetenekler, deneyimler, yeniliğe karşı bakış açıları ve motivasyonları gibi özelliklerdir. Kuruluşlar, insan sermayesi kapsamında çalışanlarından, kurumsal yönetim çerçevesine, risk yönetimi yaklaşımına, etik değerlere uyum sağlamalarını ve bunu desteklemelerini beklerler. Çalışanların kuruluş stratejisini, hedeflerini, anlama, geliştirme ve uygulama konusunda yeteneklere sahip olması gerekir. Kuruluşa duyulan sadakat, süreç, ürün ve hizmetleri geliştirmedeki motivasyon, liderlik, iş birliği ve yönetme yeteneği de kuruluşların çalışanlarda aradıkları özelliklerdir.
Sosyal ve İlişkisel Sermaye	Toplumsal normlar, ortak değerler ve davranışlar, önemli paydaşlarla olan ilişkiler, karşılıklı güven ve etkileşime girme isteği, kuruluşun geliştirdiği marka ve itibarla ilgili maddi olmayan varlıklar gibi toplum ve paydaşlar tarafından kabul edilen ve aralarındaki gelenek ve ilişkiler ile toplumsal refahı artırma yeteneğidir.
Doğal Sermaye	Hava, su, toprak, madenler, ormanlar, biyolojik çeşitlilik ve ekosistem sağlığı gibi kuruluşun hali hazırda sahip olduğu ya da gelecekte sahip olacağı refah düzeyini destekleyen ürün ve hizmetlerin üretilmesinde katkısı olan yenilenebilir ve yenilenemez doğal kaynaklar ve süreçleri ifade etmektedir.

Kaynak: IIRC, 2021: 18-19'dan faydalanılarak tarafımızca hazırlanmıştır.

1.3. Kılavuz İlkeler ve İçerik Ögeleri

1.3.1. Kılavuz ilkeler

Kılavuz ilkeler, Çerçeve'de, entegre raporun hazırlanmasında kullanılan, entegre raporun içeriğinin nasıl olacağı ve bilgilerin nasıl sunulacağı konusunda yol gösteren ilkeler olarak tanımlanmaktadır (IIRC, 2021). Çerçeve 3.1'de; stratejik odak ve geleceğe yönelim, bilgiler arası bağlantı, paydaşlarla ilişkiler, önemlilik, kısa ve öz olma, güvenilirlik ve eksiksizlik (tamlık), tutarlılık ve karşılaştırılabilirlik olmak üzere 7 Kılavuz İlke mevcuttur. Aşağıda Tablo 2'de Kılavuz İlkelerin özellikleri özetlenmektedir.

Tablo 2: Kılavuz İlkeler ve Özellikleri

Kılavuz İlkeler	Özellikleri
Stratejik Odak ve Geleceğe Yönelim	<ul style="list-style-type: none"> *Kuruluşun stratejisi ve kaynak aktarımı *Kuruluşun pazardaki konumu ve kuruluşun iş modelini etkileyen risk ve fırsatlar *Geçmiş ve gelecek performans arasındaki ilişki ve bu ilişkinin yönünü değiştirebilecek faktörler *Kuruluşun gelecekteki stratejik yönünü belirlerken geçmiş deneyimlerden neler öğrendiği
Bilgiler Arası Bağlantı	<ul style="list-style-type: none"> *İçerik öğeleri *Dün, bugün ve yarın *Sermaye öğeleri *Finansal bilgiler ve diğer bilgiler *Nicel ve nitel bilgiler *Yönetim bilgileri, yönetim kurulu bilgileri ve kuruluş tarafından rapor edilen bilgiler *Entegre rapordaki bilgiler, kuruluşun diğer bildirimlerindeki bilgiler, diğer kaynaklardan gelen bilgiler
Paydaşlarla İlişkiler	<ul style="list-style-type: none"> *Paydaşların değer algısının ne olduğunun anlaşılması *Henüz ilgi çekmeyen ancak önemi giderek artan konular, trendler *Günlük işlerle ilgili paydaşlarla iletişime geçilmesi *Başlıca paydaşların meşru ihtiyaç ve beklentilerinin anlaşılması
Önemlilik	<ul style="list-style-type: none"> *Önemlilik belirleme süreci; ilgili konuların belirlenmesi, ilgili konuların öneminin belirlenmesi, önem derecelerine göre konulara öncelik verilmesi ve maddi konular hakkında açıklanacak bilgilerin belirlenmesi *Raporlama sınırının belirlenmesi
Kısa ve Öz Olma	<ul style="list-style-type: none"> *Entegre bir rapor kısa ve öz olmalıdır *Entegre raporda sunulan bilgiler mantıklı bir yapıyla sunulmalıdır *Kavramlar net, mümkün olduğunca az kelime ile ifade edilmelidir *Raporda mesleki ifadeler ve oldukça teknik kelimeler olmamalı
Güvenilirlik ve Tamlık	<ul style="list-style-type: none"> *Entegre bir rapor için güvenilirlik; sunulan bilgilerin dengeli ve maddi hata içermeyecek şekilde sunulmasıdır *Entegre bir rapor için tamlık (eksiksizlik); maliyet/fayda, geleceğe yönelik bilgiler ve rekabet avantajı ile ilgili konular
Tutarlılık ve Karşılaştırılabilirlik	<ul style="list-style-type: none"> *Entegre bir rapor için tutarlılık; raporlama ilkelerinin birbirinin izleyen dönemlerde değiştirilmeden kullanılması *Temel performans göstergeleri de tutarlılık kavramının kapsamına dâhildir *Entegre bir rapor için karşılaştırılabilirlik; rapor, hem kuruluşun geçmiş dönem raporlarıyla hem de aynı sektördeki diğer kuruluşlarla karşılaştırılabilirliği sağlamalıdır

Kaynak: IIRC, 2021: 25-37’den faydalanılarak tarafımızca hazırlanmıştır.

1.3.2. İçerik Öğeleri

Çerçeve’de kurumsal genel görünüm ve dış çevre, kurumsal yönetim, iş modeli, risk ve fırsatlar, strateji ve kaynak aktarımı, performans, genel görünüm, hazırlık ve sunum temeli olmak üzere 8 İçerik Öğesine yer verilmiştir. Aşağıda Tablo 3’te içerik öğelerinin özellikleri verilmektedir.

Tablo 3: İçerik Öğeleri ve Özellikleri

İçerik Öğesi	Özellikleri
Kurumsal Genel Görünüm ve Dış Çevre	Kurumsal genel görünüm kapsamında, entegre bir rapor, kuruluşun misyonunu, vizyonunu ve amacını tanımlamalı ve kuruluşun kültür, etik, değerler, mülkiyet, işletme yapısı, temel faaliyetler, pazarlar, değer zinciri içerisindeki yerini sunmalıdır. Bir kuruluşun dış çevresi; rakipler, müşteriler, tedarikçiler, kilit paydaşların meşru istek ve ihtiyaçları, ekonomik denge, küreselleşme, mikro ve makro koşullar, rakiplerin güçlü ve zayıf yönleri, müşterilerin talepleri, teknolojik değişim, demografik değişimler, sağlık sistemleri ve toplumsal değerler sistemindeki değişimler, iklim değişikliği, kaynak kıtlığı, faaliyet gösterilen yasal ortam, siyasi gelişmeler gibi birçok unsuru ve dış çevreyi etkileyen faktörleri içerir
Kurumsal Yönetim	Kuruluşun kısa, orta ve uzun vadede değer yaratma yeteneğini etkileyen ve yönetsel bir süreç içerisinde yer alan bilgilerin açıklanması gerekir.
İş Modeli	Girdiler ve iş faaliyetleri yoluyla stratejik amaçlarına ulaşmayı ve kısa orta ve uzun vadede değer yaratmayı hedefleyen bir sistemdir. Entegre bir raporun iş modelinin girdileri, iş faaliyetlerini, çıktıları ve sonuçları açıklaması.
Riskler ve Fırsatlar	Kısa, orta ve uzun vadede faaliyetlerle ilgili sermaye öğeleri üzerinde ve sermaye öğelerinin hem elde edilmesinde hem de kalitesi üzerinde etkili olan, iç ve dış risk ve fırsatları açıklanması.
Strateji ve Kaynak Aktarımı	Kuruluşun kısa, orta ve uzun vadede değer nasıl yaratıldığını, korunduğunu veya azaldığını gösteren entegre bir raporda, stratejik amaçlarını, stratejilerini uygulamak için kaynakların nasıl tahsis edildiğini, başarıları ve ulaşılması beklenen sonuçları nasıl ölçeceğini sunması ve tanımlaması.
Performans	Performans, kuruluşun temel faaliyetleri sonucunda ulaştığı finansal (nicel) ve finansal olmayan (nitel) bilgiler, kuruluşun sermaye unsurları üzerindeki olumlu ve olumsuz etkileri, hedefler, risk ve fırsatlar üzerindeki finansal olmayan göstergelerin etkileri ve bu etkileri ölçmek için kullanılan yöntemler, kilit paydaşlarla olan ilişkilere verilen önem, paydaşların ihtiyaç ve beklentilerinin ne ölçüde dikkate alındığı, geçmiş ve bugünkü performans arasındaki ilişkileri içermekte olup bu konulara ilişkin bilgilerin entegre raporda sunulması.
Genel Görünüş	Kuruluşun zaman içinde beklediği değişikliklerin ve güvenilir ve şeffaf analizler sonucunda elde edilen bilgilerin entegre raporda raporlanması.
Hazırlık ve Sunum Temeli	Kuruluşun entegre raporun hazırlanması ve sunumunun yapılmasında; önemlilik belirleme sürecinin özeti, raporlama sınırı ve raporlama sınırının nasıl belirlendiği hakkında açıklama ve maddi konuları ele almak için kullanılan çerçevelerin ve yöntemlerin özetinin açıklanması gerekir.

Kaynak: IIRC, 2021, 4A-4H'den faydalanılarak tarafımızca hazırlanmıştır.

2.3. Entegre Raporlamaya İlişkin Güncel Veriler

IIRC tarafından Uluslararası Entegre Raporlama Çerçevesi'nin yayımlanmasından sonra, kuruluşlar doğrudan entegre raporlamaya geçiş yapmasalar bile entegre raporlamanın önemli bir unsuru olan sürdürülebilirlik konuları ile ilgili bilgilerini ya yıllık faaliyet raporları ya da sürdürülebilirlik raporları aracılığıyla paydaşlarına sunmaktadırlar.

Güney Afrika, Johannesburg Borsası'na kote olan işletmelerin raporlarının entegre rapor olarak yayımlanmasını zorunlu kıldığı ilk ülkedir. <https://clientportal.jse.co.za/companies-and-financial-instruments> ve <https://african-exchanges.org/membership/>'den alınan bilgiye göre JSE'ye kote

olan 400’den fazla işletme vardır. Bu işletmeler 2011’den itibaren başlayan hesap dönemlerine ilişkin entegre rapor yayımlamak durumundadırlar.

IFAC ve GRI’nin bir araya gelerek 2010’da IIRC’yi kurması ve sonrasında 2013’te IIRC’nin Uluslararası Entegre Raporlama Çerçevesi’ni yayımlamasıyla birlikte IIRC, entegre raporlamanın geliştirilmesi ve kullanımının yaygınlaştırılması için birçok ağ kurmuştur (“Integrated Reporting”, t.y.): <IR> Business Network (ER İşletme Ağı), <IR> Academic Network, <IR> Network for Professional Accountancy Bodies, <IR> Technology Initiative, <IR> Regional Committees, Integrated Thinking & Strategy Group.

IIRC, entegre raporlamanın dünya genelinde benimsenmesini sağlamak ve kuruluşlara rehberlik etmek amacıyla entegre raporlama yapan işletmelerin deneyimlerinin paylaşıldığı The <IR> Business Network (ER İşletme Ağı)’u kurmuştur. <https://www.integratedreporting.org/ir-businessnetwork/>’den alınan bilgiye göre ER İşletme Ağı’nda 65 işletme bulunmaktadır.

IIRC ve Black Sun, IIRC Database’de, entegre rapor yayımlayan kuruluşları altı bölge şeklinde sınıflandırmaktadır. Bu bölgeler Güney Amerika, Kuzey Amerika, Avustralya, Avrupa, Asya ve Afrika bölgeleridir.

2. Faizsiz Bankacılık

Faizsiz bankacılık (İslami bankacılık/katılım bankacılığı), gerçekleştirilen bir ticari faaliyet sonucunda elde edilen kârdan ya da özkaynaktan pay alma hakkı veren ve karşılığında, para veya gelecekte elde edilebilecek olası değerler üzerinden ödeme taahhüdüne karşılık mal ve hizmetin teslim edilmesi temelinde faaliyet gösteren bankacılık türü olarak adlandırılmaktadır (Yatbaz, 2019).

5411 sayılı Bankacılık Kanunu 3. maddede katılım bankaları, özel cari hesaplar ve katılma hesapları aracılığıyla fon toplayan ve kredi kullandıran kuruluşlar ile yurt dışında bu özelliklere sahip olan bankaların Türkiye’deki şubelerini ifade etmektedir (5411 sayılı Bankacılık Kanunu, m.3).

Faizsiz bankaların kendine özgü birtakım çalışma prensipleri vardır. Faizsiz bankaların gerçekleştirdikleri her türlü faaliyetlerin faiz içermemesi, kâr veya zarar paylaşımı esasına dayalı olması, belirsizlik (gharar) ve kumar (meysir) içermemesi, alacağın iskontolu satılmaması, haram olan mal ve hizmetlerin alım satımının yapılmaması, buna aracılık veya finanse edilmemesi gibi prensipler, faizsiz bankaların uygulamadaki temel dayanaklarını oluşturmaktadır (Pervez, 1990).

Faizsiz bankaların en temel kaynak sağlama (fon toplama) yöntemleri, cari hesaplar ya da katılma hesapları aracılığıyla fon toplamaktır. Faizsiz bankaların varlıkları ise, maliyet artı kâr marjlı satış olan murabaha, icara (kiralama), müşaraka ve mudaraba (kâr paylaşımı) ve vekâlet hizmetleri olabilmektedir. Faizsiz bankaların bu işlemlerinin mutlaka reel bir varlık temelli olması gerekir (“International Monetary Fund” [IMF], t.y.).

Küresel İslami (faizsiz) finans sektörünün varlık büyüklüğü 2020 itibariyle 2,698.2 milyar ABD \$’a ulaşmıştır. Varlık büyüklüğünün 1,841.8 milyar (1,8 trilyon) \$’lık kısmı bankacılık varlıklarına, 689.5 milyar \$’lık kısmı sukuk varlıklarına, 143.8 milyar \$’lık kısmı İslami fon varlıklarına, 23.1 milyar \$’lık kısmı tekâfül (İslami sigortacılık) varlıklarına aittir (“Islamic Financial Services Board” [IFSB], 2021). Küresel İslami bankacılık varlıkları içinde, en büyük payın 469,658 milyar ABD \$’ı ve %25,5 ile Suudi Arabistan’a (2019’da %24,9) ait olduğu görülmektedir. Bir önceki dönemde %28,6 ile İslami bankacılık varlıklarında en büyük paya sahip olan İran ise 2020’de %22’lik pay ile ikinci sırada yer almıştır. Türkiye ise küresel İslami bankacılık varlıklarından %3’lük bir pay almaktadır. Genel olarak Suudi Arabistan, İran, Malezya, BAE, Katar ve Kuveyt’in, İslami bankacılık varlık toplamının %80,6’sına sahip olduğu görülmektedir (IFSB, 2021).

3. IIRC Database’de Yer Alan Faizsiz Bankaların Entegre Raporlarının Entegre Raporlama Çerçevesi Kapsamında İncelenmesi

Faizsiz bankaların entegre raporlamaya geçişinin diğer işletme, kurum ve kuruluşlara göre daha uzun zaman alabileceği söylenebilir. Öyle ki yukarıda yapılan tanımından da anlaşılacağı üzere faizsiz bankalar, finansal hizmet sektöründe faaliyet gösteren kuruluşlardır. Entegre rapor ise, hem finansal hem de finansal olmayan bilgileri içermektedir. Finansal kuruluşlar olan faizsiz bankalar, finansal bilgiye dayalı faaliyet yapılarının olması nedeniyle finansal tablolar setinden oluşan finansal raporlama yapmaktadır.

Finansal sermaye ve beşeri sermaye kısıtları, çevresel ve sosyal konularda yönetim kademelerinin ve denetim komitelerinin bilgi eksikliği, finansal olmayan bilgileri desteklemeyen bilgi sistemlerine sahip olunması ve kontrol süreçleri entegre raporlama faaliyetinin amacını zayıflatabileceğinden entegre raporlamaya geçiş sürecini olumsuz etkilemektedir.

Entegre raporlama faaliyeti için önemli bir endişe de entegre raporlamanın her ülke ve işletme için geçerli olabilecek raporlama faaliyeti olup olmadığıdır. Yatırımcılar, müşteriler, tedarikçiler, borç verenler gibi çok geniş paydaş grubunun ihtiyaçları her ülkede, aynı ülke içerisinde pazarlar ve sektörler arasında, yine kültüre göre farklılık göstermektedir. Özellikle aile işletmelerinin yaygın olduğu Asya’da, entegre raporlamanın içerdiği karmaşık bilgilere ihtiyaç duyulmadığı ifade edilmektedir. Entegre raporlama faaliyetini benimsemek, küçük ve orta boy işletmeler (KOBİ) için de katlanılması gereken maliyet içerdiğinden sadece finansal yapı olarak güçlü olan işletmelerin entegre raporlamayı kabul edebileceği ifade edilmiştir. IIRC bu konuyla ilgili KOBİ’lerin de rekabet avantajı elde etmesinde entegre raporlamanın kendilerine yardımcı olabileceğini ifade etmektedir. KOBİ’ler stratejilerini ve iş planlarını entegre raporlar aracılığıyla yatırımcılarına sunduklarında, yatırımcılara faaliyetlerini daha iyi anlatabilecekler ve yatırımcıların kendilerine daha fazla yatırım yapmalarını sağlayabileceklerdir (“Institute of Certified Public Accountants of Singapore” [ICPAS] ve IIRC, 2013).

Finansal raporlama, kuruluşlar tarafından uygulanmaya devam eden kurumsal raporlama aracıdır. Her ülkenin yerel mevzuat düzenlemeleri doğrultusunda entegre raporlama uygulaması, uluslararası karşılaştırılabilirlik açısından farklılık oluşturabileceğinden uluslararası tek bir raporlamaya ulaşma konusunda endişeler de söz konusudur.

Yukarıda ifade edilen birçok nedenle kuruluşlar, entegre raporlama uygulamada çekimser davranabilmektedir. Ancak geçmişte meydana gelen birçok sosyal, çevresel ve yönetişimsel değişiklikler ülkeler ve kuruluşlar nezdinde entegre raporlamanın önemini ortaya koymuştur. Güney Afrika, bu değişim sürecini erken bir cevap vermiş ve Mart 2010’den itibaren borsada işlem gören işletmelerin entegre rapor uygulamasını zorunlu kılmıştır. Bu nedenle çalışmada Güney Afrika’da faaliyet gösteren ve IIRC Database’de listelenen faizsiz bankalar araştırma kapsamına alınmıştır.

Çalışmanın bu bölümünde öncelikle Güney Afrika’da entegre raporlama faaliyetine yönelik genel bilgilere değinilecek sonrasında ise IIRC Database’de yer alan iki faizsiz bankanın entegre raporları incelenecektir.

3.1. Güney Afrika’da Entegre Raporlama

IIRC tarafından Aralık 2013’te, Uluslararası Entegre Raporlama Çerçevesi yayımlanmadan, entegre raporlamanın JSE’ye kote olan işletmeler tarafından 2010’dan sonra başlayan hesap dönemlerinde uygulanmasının zorunlu kılındığı ilk ülke Güney Afrika’dır. <https://clientportal.jse.co.za/companies-and-financial-instruments> ve <https://african-exchanges.org/membership/>’den elde edilen bilgiye göre JSE’ye kote olan 400’den fazla işletme bulunmaktadır. JSE’ye kote olan işletmelerin sayısı düşünüldüğünde entegre raporlamanın Güney Afrika’daki gelişiminin oldukça hızlı olacağı beklenebilir bir durumdur.

Güney Afrika, Çerçeve yayımlanmadan, Çerçeve’nin geliştirilmesi için IRC of South Africa tarafından “Framework for Integrated Reporting and The Integrated Report Discussion Paper” adlı tartışma kağıdını yayımlayan ilk ülke olmuştur. Aralık 2013’te Çerçeve’nin yayımlanmasından sonra Çerçeve’de belirtilen ilkeler doğrultusunda yayımlanan entegre rapor sayısı ve rapor kalitesi artış göstermiştir.

Güney Afrika’da, 2016’da King IV’ün yayımlanmasından sonra Johannesburg Borsasında (JSE) işlem gören işletmelere, 1 Ocak 2017’den itibaren başlamak üzere, düzenleyecekleri entegre raporlarda King IV ilkelerinin de esas alınması zorunluluğu getirilmiştir (Ernst & Young, 2021).

Ernst & Young (EY)’un yapmış olduğu “Excellence in Integrated Reporting 2021” adlı çalışmada Güney Afrika’daki işletmelerin yayımlamış olduğu entegre raporların dünya genelinde yayımlanan entegre rapor kalitesinin üzerinde olduğu ve tek başına Güney Afrika’nın entegre raporlamada dünya ile kıyaslanabileceği ifade edilmiştir. EY’nin çalışmasında Güney Afrika’da 2021 yılında en iyi entegre rapor ödülüne layık görülen 10 işletme sırasıyla şu şekildedir: Redefine Properties Ltd., Nedbank Group Ltd., Kumba Iron Ore Ltd., Anglo Amerikan Platinum Ltd., Vodacom Group Ltd., Netcare Ltd., Truworths International Ltd., Absa Group Ltd., Oceana Group Ltd. ve Standart Bank Group Ltd. Bu işletmelerden ilk üç sırada yer alan işletmeler ise Uluslararası ER Çerçevesi’nin gerekliliklerine en yakın raporlama yaptığı gerekçesiyle “onur” ödülüne layık görülmüştür (Ernst & Young, 2021).

EY (2021)’in çalışmasında Güney Afrika’da yayımlanan 100 entegre rapordan 30’unun çeşitli paydaş gruplarına, 25’inin ise finansal sermaye sağlayanlara yönelik olduğu ifade edilmiştir. Yine 38 işletmenin entegre raporunda tam finansal tablo setine, 17 işletmenin TMS 34 uyarınca ara dönem finansal tablolarına, 37 işletmenin finansal tablo özetlerine yer verilmiştir (Ernst & Young, 2021).

Güney Afrika’da ABSA, Standart Bank Group, HBZ Bank LTD, Firstrand Bank LTD ve Albaraka Group olmak üzere beş adet faizsiz banka faaliyet göstermektedir. Güney Afrika’da borsada işlem gören şirketlerin/işletmelerin entegre rapor yayımlaması zorunlu olduğundan bu bankaların tamamı entegre rapor yayımlamakta olup, Standart Bank ve ABSA’nın entegre raporları IIRC Database’de listelenmektedir.

Çalışmanın yapıldığı dönemde 2022 döneminden önce sona eren raporlama dönemi olduğu için 2021 döneminde yayımlanan entegre raporlar incelenecektir. Daha önce bilgi verildiği üzere entegre raporlamanın JSE’ye kote olan işletmelere zorunlu kılındığı ilk ülke Güney Afrika’dır. IIRC Database’de Güney Afrika’da faaliyet gösteren ve EY (2021)’in raporunda en iyi entegre rapor yayımlayan 10 kuruluş ödülüne layık görülen faizsiz bankalar olan ABSA ve Standart Bank’ın 2021 dönemine ait entegre raporları incelenecektir.

3.2. ABSA Group Limited Integrated Report 2021

ABSA, Güney Afrika’da faaliyetlerini faizsiz bankacılık alanında yürüten bir kuruluştur. <https://www.absa.africa/absafrica/investor-relations/annual-reports/>’den alınan bilgiye göre, ABSA ilk entegre raporunu 2018 yılında yayımlamıştır. Aşağıda ABSA’nın 2021 yılına ait entegre raporu değer yaratma, kılavuz ilkeler ve içerik öğeleri kapsamında incelenecektir.

3.2.1. Sermaye Öğeleri ve Değer Yaratma

ABSA (2021)’de, ABSA’nın Uluslararası ER Çerçevesi’ne uygun olarak iş modeli kapsamında değer yaratma süreci ve bu süreçte kullandığı sermaye öğeleri ve faaliyetlerinin sermaye öğelerini nasıl etkilediği entegre raporunun 10. sayfasında gösterilmektedir.

ABSA, Uluslararası Entegre Raporlama Çerçevesi’nde belirtildiği gibi sermaye öğelerini 6 başlıkta toplamış ve değer yaratma sürecini tanımlamıştır. ABSA, sermaye öğeleri üzerinde değer yaratma yeteneğini etkileyen faktörleri maliyet ve gelir farklılaşması olarak ifade etmiş ve iş

faaliyetlerini açıklamıştır. ABSA (2021)'de, farklı coğrafyalarda faaliyet gösterilmesi, dijitalleşme, operasyonel verimlilik, güvenli müşteri ilişkileri hizmetleri maliyet farklılaşması başlığı altında ele alınmıştır. Yine portföy çeşitliliği ve farklı coğrafyalardaki faaliyetler, geniş müşteri tabanı, çapraz satış uygulaması, çeşitli ürün grubu olması, borca dayalı ilişkilerden işlemsel ve müşteri kazanımı anlayışına sahip olunması, küresel kalkınmaya verilen destek, düşük karbonlu bir sistemi destekleyici girişimler ise gelir farklılaşması başlığı altında ele alınmıştır. ABSA'nın iş sürecinde; ödeme, tasarruf ve yatırım hizmetleri sunmak, satın almalar ve fon sağlamak için destekte bulunmak, iş ve finansal riskleri yönetmek, finansal ve iş desteği sağlamak, risklere karşı koruma sağlamak gibi faaliyetler bulunmaktadır (ABSA, 2021).

ABSA, sermaye öğelerini faaliyet sürecine dahil ederek faaliyetlerinin sermaye öğeleri üzerindeki etkilerini entegre raporunda sunmuştur. ABSA (2021) 'e göre, finansal sermayeden hisse başına net değer ve üretilmiş sermayeden dijital bankacılığı kullanan müşteri sayısının yükseldiği, insan sermayesinden çalışan devir oranının düştüğü, sosyal ve ilişkisel sermayeden müşteri deneyiminin yükseldiği, entelektüel sermayeden bilgi teknolojileri modernizasyon geliştirmenin arttığı, doğal sermayeden ise karbon emisyonunun azaldığı ve ABSA'nın iş modelinin değer yaratma sürecine pozitif etki sağladığı söylenebilir (ABSA, 2021).

3.2.2. Stratejik Odak ve Geleceğe Yönelim

ABSA, entegre raporunun 39-41. sayfalarında stratejik çerçevesini 5 temel hedef kapsamında açıklamıştır. Pazar liderliği, müşteri odaklı ortak olmak, dijitalleşme öncelikli olmak, kazanma odaklı, yetenekli ekibe sahip olmak, gerçekleştirilen faaliyetlerin faydalı olması temel hedefler olarak belirlenmiştir. Çerçeve'deki kılavuz ilkelerden stratejik odak ve geleceğe yönelim ilkesi doğrultusunda stratejik odak noktalarını açıklamıştır.

3.2.3. Bilgiler Arası Bağlantı

ABSA'nın 2021 yılı entegre raporu, kuruluşun amacı, değer yaratma sürecinde kullanılan sermaye öğeleri, strateji ve iş modeli, kurumsal yönetim, önemli konular, bugün ve gelecekteki risk ve fırsatlar, finansal ve finansal olmayan bilgiler, paydaşlara ait bilgiler birbiriyle bağlantılı bir şekilde verilmiştir.

Bilgiler arası bağlantının sağlanmasına yönelik, ABSA'nın 2021'e ait entegre raporunun 6. sayfasında, 15 ülkede, 989 faaliyet alanında, 35.267 çalışan ile faaliyet gösterdiği, 2.7 milyon aktif dijital müşterisinin olduğu belirtilmiş, faaliyetlerinde hizmet edilen insanlardan esinlendiği, yerel zorluklara karşı çözüm üretilmeye çalışıldığı, Afrika'nın büyümesinde ve sürdürülebilirliğinin sağlanmasında öncü bir rol oynamak istendiği, değer tüm paydaşlar için yaratılmak istendiği ifade edilmiştir (ABSA, 2021).

Yine bilgiler arası bağlantı ilkesi gereği, risk ve fırsatları oluşturabilecek önemli konular (ss.30-38), bu risk ve fırsatlara karşı stratejik sorumluluklara değinilmesi bilgiler arası bağlantının göstergesidir.

3.2.4. Paydaşlarla İlişkiler

ABSA, 2021 yılında yayımlanan entegre raporunu temelde yatırımcılar için hazırladığını belirtmiş olmakla birlikte paydaşlarla ilişkileri kapsamında genel bir değerlendirmeyi entegre raporunun 25-29. sayfalarında ele almıştır. Entegre raporun 25-27. sayfalarında Yatırımcılar, müşteriler, çalışanlar, düzenleyiciler, toplum ve gezegen başlıkları altında bu paydaşların kim olduğu, ihtiyaçları ve beklentileri, ihtiyaç ve beklentilere verilen stratejik cevap ve değer yanıtlarına, 28. ve 29. sayfalarında ise paydaşlarla ilişkilere yönelik performans ölçümü ile ilgili bilgilere yer verilen raporda, her bir paydaş grubuna karşı odaklanılan konulara değinilmiştir. Böylelikle ABSA'nın 2021 entegre raporunda paydaşlarla ilişkilerin Uluslararası ER Çerçevesi'ne göre hazırlandığı söylenebilir.

3.2.5. Önemlilik

ABSA, sermaye ögeleri üzerinde kısa, orta ve uzun vadede değer yaratma yeteneğini etkileyebilecek olan konuları sıralamıştır. Önemli konulara ilişkin genel bilgiler şu şekildedir:

- Çalışma ortamından kaynaklanan riskler (sf.31-32),
- Ekonomik büyümeyi sürdürmek (sf.33),
- Devlet ve sektör bağlantısının kurulması (sf.34),
- Toplumsal değişimin yönetilmesi (sf.35),
- İklim değişikliği ve yeşil dönüşüm (sf.36),
- Mevzuat değişimi (sf.37)
- Dijital kapsayıcılık (sf.38)

3.2.6. Kısalık ve Öz Olma

ABSA Group Limited Integrated Report 2021, rapor hakkında genel bilgiler, stratejik amaç, yaratılan değer ve olasılıkların sunulması, güçlü yönetim ile yaratılan ve korunan değer, ek bilgiler bölümlerinden oluşmaktadır. Raporun girişinde 1. ve 2. sayfada, finansal ve risk açıklamaları, çevresel, sosyal ve yönetim açıklamaları, hissedar bilgilerine ilişkin açıklamalara nereden ulaşılabileceği ile ilgili bilgilere yer verilmiştir.

110 sayfadan oluşan ABSA (2021)’nin Uluslararası ER Çerçevesi Kılavuz ilkelerinden kısalık ve öz olma ilkesi doğrultusunda hazırlandığı söylenebilir.

3.2.7. Güvenilirlik ve Tamlık

Güvenilirlik ve tamlık ilkesi, entegre bir raporda, olumlu ya da olumsuz maddi konuların dengeli ve maddi hata içermeyecek şekilde yer almasını ifade etmektedir. ABSA’nın 2021 entegre raporunun 75-78. sayfalarında, “doğal sermaye” başlığı altında, kuruluşun çevreye olan etkilerinin yönetimine ilişkin olumlu sonuçlara/verilere yer verilmiştir. Rapora göre ABSA, enerji kullanımını bir önceki yıla göre %0.3, karbon emisyonunu %1.9, kağıt kullanımını %27.2 azaltmıştır.

Raporun 46-49. sayfalarında, sermaye ögelerinden finansal sermayeye ilişkin performans ölçümlerine yer verilmiştir. ABSA’nın toplam yabancı kaynaklarının (2021’de 1,5 milyar Güney Afrika Randı) ve toplam varlıklarının (2021’de 1,5 milyar Güney Afrika Randı) 2021’de 2020’ye göre %7 arttığı, özkaynak toplamının ise 2021’de, 2020’ye göre %13 artış ile 143,5 milyar Güney Afrika Randına ulaştığı görülmektedir. Kuruluşun toplam geliri, 2020’de 81,4 milyar Güney Afrika Randı iken, 2021’de %6 artış ile 85,9 milyar Güney Afrika Randı olmuştur. Finansal sermayeye ilişkin daha geniş bilgi için raporun 46-49. sayfaları incelenebilir.

Raporda olumlu maddi konuların yanında olumsuz konulara da yer verildiği görülmektedir. Raporun 27. ve 28. sayfalarında paydaşların beklentilerine ve isteklerine ne ölçüde cevap verildiğine ilişkin performans ölçümlerine yer verilmiştir. Performans ölçümlerinde, paydaş sınıflandırmasında yer verilen müşterilere yönelik yapılan ölçümlerde müşteriler arasında adil olmak ölçüm skorunun 2021’de, 2020’ye göre %0.9 azalarak %79.5 olduğu görülmektedir. Yine yüksek performanslı çalışanların elde tutulması oranının 2020’de %96.5 iken 2021’de %95.4 olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Toplum başlığı altında, eğitim ve becerilere katkı, sağlık ve sosyal adalete katkıya ilişkin 2020’de 380 milyar Güney Afrika Randı katkı yapılırken bu tutar 2021’de 195 milyar olarak gerçekleşmiştir.

ABSA, entegre raporunun 4. sayfasında, yıllık finansal tablolarının Ernst & Young ve KPMG tarafından denetlendiğini, enerji kullanımı ve karbon emisyonu finansal olmayan bilgilerine

yönelik PwC'den sınırlı güvence alındığını belirtmiştir (ABSA, 2021). Sınırlı güvence tanımına ilişkin bilgilere <https://www.absa.africa/content/dam/africa/absaafrica/pdf/sens/2021/Absa-Group-Limited-assurance-definitions.pdf> den ulaşılabilir.

ABSA, finansal bilgilere ilişkin sunumu entegre raporunda kısmen yapmış olsa da yıllık finansal raporlarını entegre rapordan ayrı bir şekilde yayımlamıştır. Yıllık finansal raporlarına ilişkin bilgilere ise <https://www.absa.africa/absaafrica/investor-relations/financial-results/> den ulaşılabilir.

3.2.8. Karşılaştırılabilirlik ve Tutarlılık

ABSA ilk entegre raporunu 2018'de ikincisini 2019'da üçüncüsünü 2020'de ve dördüncüsünü de 2021'de yayımlamıştır. ABSA'nın, Uluslararası ER Çerçevesi Kılavuz İlkelerinden karşılaştırılabilirlik kapsamında değerlendirme yapabilecek dört entegre raporu mevcuttur.

Raporun, sermaye ögelerine yönelik performans göstergelerinin verildiği bölümde: Finansal bilgiler kapsamında sayfa 47'de, 2019, 2020 ve 2021 yıllarına ait karşılaştırmalı özet bilanço kalemlerine ve özet gelir tablosu kalemlerine, finansal olmayan bilgiler kapsamında sayfa 78'de çevresel etkilerin yönetimi ile ilgili performans göstergelerine yer verilmiştir. Görüldüğü gibi ABSA (2021)'nin karşılaştırılabilirlik ve tutarlılık ilkesi kapsamında hazırlanmasına çalışıldığı söylenebilir.

3.2.9. Kurumsal Genel Görünüm ve Dış Çevre

Çerçeve'de belirtilen kurumsal genel görünüm ve dış çevre kapsamında, kuruluşun entegre bir raporda ne iş yaptığını ve hangi koşullarda faaliyet gösterdiğini sunması gerekmektedir. Raporun 7. sayfasında ABSA'nın ürün ve hizmetleri, 9. sayfasında ABSA'nın Afrika bankacılık sektörü kapsamında genel bir karşılaştırması, 20-24. dış çevreye (ekonomik görünüm, rekabet ve teknolojik değişim, sosyo-politik çevre gibi), ilişkin bilgilere yer verilerek kurumsal genel görünüm ve dış çevre ilkesine uygun sunum yapılmıştır.

3.2.10. Kurumsal Yönetim

Raporun 81-103. sayfaları arasında kurumsal yönetim ile ilgili bilgilere yer verilmiştir. Raporun 82. sayfasında yönetim kurulu üyeleri, 83. sayfada yürütme kurulu, 84. sayfada yönetim kurulu yapısı, 86-94. sayfalarında yaratılan değeri korumak ve geliştirmek başlığı altında King IV'ün de önemli ilkeleri olan etik liderlik, iyi performans, etkili kontrol ve güven ve yasallık kapsamındaki değerlendirmelere, 100-103.sayfalarında kısa orta ve uzun vadede değer yaratma üzerinde önemli konulardan olan ücretlendirmeye değinilmiştir. Raporun 13-19. sayfalarında ise hali hazırda görev yapan ve 1 Nisan 2022'den itibaren göreve gelecek olan grup başkanının genel değerlendirmelerine yer verilmiştir.

3.2.11. Risk ve Fırsatlar

ABSA, 2021'e ait entegre raporunda, risk ve fırsatlara ilişkin bilgileri (önemli konuları) 30-38. sayfalar arasında açıklamıştır. ABSA'nın buna yönelik önemli başlıklarına "4.2.5.Önemlilik" başlığı altında değinildiği için ayrıca sıralanmayacaktır.

Çalışma ortamından kaynaklanan riskler başlığı altında; yerel ve küresel ekonominin toparlanmasındaki belirsizlik, dış ve iç etkenlerden kaynaklanan stratejik, yürütme ve iş riskleri, çevresel ve sosyal riskler, dolandırıcılık, mali suçlar, siber riskler, yeni düzenlemeler ve gözetim nedeniyle artan uyum riski ifade edilmiştir (ABSA, 2021). Banka raporun 33-38. sayfalarında ise tanımlanan risklere yönelik tanımlamalar ve stratejilere yer vermiştir.

4.2.12. Hazırlık ve Sunum Temeli

ABSA, 2021'de yayımladığı entegre raporunun sınırını amaç, değer yaratma, yaratılan değeri koruma ve değer aşınması, strateji ve iş modeli, kurumsal yönetim ve önemli konular olarak

belirlemiştir. ABSA, finansal raporlama sınırını ise ortaklıklar, ortak girişimler, yatırımcılar olarak belirlemiştir. ABSA, yatırımcılarla ilişkiler kapsamında ise, yatırımcılar, müşteriler, çalışanlar, toplum ve düzenleyicilerle ilişkilere yer vermiştir. Raporda aynı zamanda sermaye öğelerine de değinilmiştir.

Yukarıda ABSA’nın 2021’e ait entegre raporu, Uluslararası ER Çerçevesi kılavuz ilkeler ve içerik öğeleri kapsamında genel itibariyle incelenmiştir. Yukarıda başlıklar altında değinildiği için iş modeli, strateji ve kaynak aktarımı, performans, genel görünüş ilkeleri ayrıca incelenmemiştir.

4.3. Standart Bank Group Annual Integrated Report 2021

Standart Bank, merkezi Güney Afrika’da olmak üzere Afrika Kıtası’ndaki 20 ülkede, müşteri odaklı, dijital önem veren, sürdürülebilir büyümeye odaklanan faizsiz banka olarak faaliyetlerini yürütmektedir. (Standart Bank IR, 2021).

Standart Bank, Güney Afrika’da Johannesburg Stock Exchange’ye kote olan işletmelere entegre raporlama hazırlama zorunluluğunun getirildiği 2011’den itibaren entegre rapor yayımlamakta, entegre rapor hazırlanırken Uluslararası ER Çerçevesi’nin dikkate alındığını belirtmiştir.

Standart Bank’ın, 2021 dönemine ait entegre raporu incelendiğinde, entegre raporda, kısmen finansal bilgilere, risklere ve iş süreçlerinde kullanılan girdilere yönetim ve ücretlendirme politikasına yer verdiği görülse de yıllık finansal tablolarını, kurumsal yönetim ve ücretlendirme raporunu, ESG raporunu, toplum için raporunu ayrı bir şekilde yayımladığı belirtilmiştir.

3.3.1. Sermaye Öğeleri, Değer Yaratma ve İş Modeli

Standart Bank’ın 2021 yılına ait entegre raporunun 21. ve 22. sayfalarında kuruluşun değer yaratma gelişimine yer verilmiştir. Raporda kuruluşun değer yaratmasını etkileyen konuların entegre düşünce temelinde dikkate alındığı ifade edilmiştir. (Standart Bank IR, 2021). Standart Bank, değer yaratma sürecinde, müşteri deneyiminin dönüştürülmesi (müşteri odaklılık ve çalışanların gelişimi), risk bağlantılı iş süreçleri ve faaliyet süreçlerinde mükemmellik, sürdürülebilir büyüme, kaynak dağıtımı ve paydaşlara hesap verebilirliğin sağlanmasının önemli olduğunu belirtmiştir.

Standart Bank IR’de, 31. ve 32. sayfalarda, iş modeli kapsamında girdiler, iş süreçleri ve sonuçlar ele alınmıştır. Raporun 31. sayfasında girdiler; müşteri odaklılık, çalışanların gelişimi, risk, operasyonel mükemmellik, sonuçlar; finansal sonuçlar ve çevresel, sosyal ve ekonomik etkiler olarak belirtilmiştir. Kuruluşun paranın nasıl kazanıldığına yönelik iş faaliyetleri ve faaliyetlerin ölçümüne yönelik değer sürücüleri bilgileri 33-36. sayfalarda açıklanmıştır. 37. Sayfada ise kuruluşun etki alanlarının neler olduğuna yer verilmiştir. Raporun 38-125. sayfalarında değer sürücülerine ilişkin performans ölçüm sonuçları ele alınmıştır. Buradaki performans ölçümlerine ilişkin bilgi aşağıdaki alt başlıklarda verilecektir.

3.3.2. Stratejik Odak ve Geleceğe Yönelim

Standart Bank, entegre raporunun 27-29. sayfalarında, “Stratejimiz” başlığı altında, amacını, stratejik önceliklerini, başarı ölçümleri başlıklarını, kısa, orta ve uzun vadeye yönelik stratejilerine yönelik bilgi verilmiştir. Bankanın stratejik öncelikleri arasında; güçlendirilmiş dijital ürün ve hizmetlerle müşteri deneyimini yükseltmek, yenilikçi ve uygun maliyetli ürün ve hizmetleri ortaklaşa sunarak mükemmelliğe ulaşmak, uzun vadeli, çevresel ve sosyal açıdan sürdürülebilir büyüme ve değer sağlamak, kaynakları sorumlu bir şekilde tahsis etmek ve olumlu etki yaratmak için çaba göstermek olarak ifade edilmiştir (Standart Bank IR, 2021). Raporun 28. ve 29. Sayfalarında ise değer sürücülerine yönelik hedeflere değinilmiştir. Standart Bank’ın Uluslararası ER Çerçevesi Kılavuz İlkelerinden stratejik odak ve geleceğe yönelim ilkesine uygun entegre bir rapor hazırladığı söylenebilir.

3.3.3. Kurumsal Yönetim

Standart Bank, raporun 126-144. sayfaları arasında “Hesap Verebilir Olmak” başlığı altında kurumsal yönetim ile ilgili bilgilere yer vermiştir. Raporun 128. sayfasında kurumsal yönetim felsefesine yer verilmiş ve kurumsal yönetimin King IV’te yer alan temel ilkeler olan paydaşlarla ilişkiler, liderlik, etik ve kurumsal vatandaşlık, strateji, performans ve raporlama, yönetim yapıları ve yetki devri, fonksiyonel alanların yönetimi çerçevesinde yürütüldüğü belirtilmiştir. 134. ve 135. sayfada yönetim kurulu komitelerine ve temel faaliyet performans göstergelerinin neler olduğuna, 136-140. sayfalar arasında liderlik yapısına, 141-144. sayfalar arasında ücretlendirme politikası özetine yer verilmiştir. Yine raporun 9-11. sayfalarında Başkanın açıklamalarına, 12-19. sayfalar arasında CEO’nun değerlendirmelerine yer verilmiştir. Raporun 154-162. sayfalarında ücretlendirme politikasına yer verilmiştir.

3.3.4. Risk ve Fırsatlar

Standart Bank, 2021’e ait entegre raporunun 78-93. sayfalarında risk ve fırsatlara ilişkin bilgilere yer vermiştir. Banka, raporun 82. sayfasında riski nasıl yönettiklerine ilişkin bilgilere yer vermiştir. Raporda, risk yönetiminde, karşılaşılan risklere ilişkin geleceğe yönelik bütüncül bakış açısı ile hareket etmek, çalışma ortamındaki tehditleri ve fırsatları değerlendirmek ve iyi geliştirilmiş risk yönetimi çerçevesinin rehberliğinde risk ve sermaye yönetimi yaklaşımında tutarlı olmak gerektiği ifade edilmiştir.

Standart Bank, raporun 83. ve 84. sayfasında riskleri; stratejik riskler, finansal riskler ve finansal olmayan riskler olarak gruplandırmıştır. Stratejik riskler; strateji pozisyon riski, strateji uygulama riski ve itibar riski olarak ele alınmış, finansal riskler ise kredi riski, piyasa riski, fon ve likidite riski, ülke riski ve sigorta riski olarak değerlendirilmiştir. Standart Bank, finansal olmayan riskleri; siber risk, teknoloji riski, bilgi riski, iş esnekliği riski, çevresel, sosyal ve yönetim riskleri, insan riski, uyumluluk riski, yasal risk, model riski, vergi riski, fiziksel varlıklar, emniyet ve güvenlik riski olarak ele almıştır (Standart Bank IR, 2021).

Standart Bank, entegre raporunun 85-88. sayfalarında kurumsal riskleri de sıralamıştır. Kurumsal riskler; stratejinin uygulanması, müşteri değeri önerisinin rekabet edebilirliği, teknolojik istikrarsızlık, dijital kanallar üzerinden dolandırıcılık, büyük değişiklikleri yönetme yeteneği, çevresel, sosyal ve yönetim risklerini yönetmede kaynak yetersizliği, dijital dönüşümdeki mevzuat kısıtları, yazılım saldırıları, iklim değişikliğinin etkileri olarak sınıflandırılmıştır. Banka, kurumun karşı karşıya kalabileceği risklere ilişkin etkilerin neler olabileceğine ve alınabilecek önlemlere de değinmiştir. (Standart Bank IR, 2021).

3.3.5. Performans

Standart Bank, entegre raporunun 33-36. sayfalarında “Stratejik Gelişimimiz” başlığı altında değer sürücülerine yönelik ölçüm özetlerine yer vermiş, değer sürücülerine ilişkin daha detaylı bilgilere ise 38-125. sayfalarında yer vermiştir.

33. sayfada müşteri odaklılık değer sürücüsüne ilişkin performans ölçümlerine yer verilmiştir. Raporda, aktif müşteri sayısının, müşteri memnuniyetinin, finansal olmayan hizmetlerden elde edilen gelirin 2021’de, 2020’ye göre yükseldiği görülmektedir. 34. sayfada müşteri gelişimi değer sürücüsüne ilişkin; çalışan kaybı oranının 2021’de 2020’ye göre yükseldiği, çalışan çeşitliliğinin ve çalışanların yıllık öğrenim saatinin 2021’de 2020’ye göre yükseldiği söylenebilir. Yine risk değer sürücüsü ölçümlerinden likidite karşılama oranının, operasyonel mükemmellik değer sürücüsünden bulut sistemlerinin kullanılma oranının yükseldiği sonucuna ulaşılmıştır.

Finansal sonuçlara bakıldığında ise; elde edilen yıllık gelirin 2018’den itibaren yükseldiği, maliyet/gelir oranının, kredi kaybı oranının 2021’de 2020’ye göre düştüğü, başa baş kazanç oranının 2021’de 2020’ye göre yükseldiği, aktif kârlılığının ve temettü ödeme oranının 2021’de

2020'ye göre yükseldiği ifade edilmiştir. Entegre raporun 107-120. sayfaları arasında finansal performans sonuçlarına ilişkin daha geniş bilgi verilmiştir. Raporun 114. sayfasında gelir tablosuna ilişkin bilgi verilmiştir. Rapora göre toplam gelir 2020'de 108.6 milyar Güney Afrika Randı iken 2021'de 113. milyar Güney Afrika Randı'na yükselmiştir. Bilançoya ilişkin bilgilere 115. sayfada yer verilen raporda, Standart Bank'ın varlıklarının ve yükümlülüklerinin 2021'de 2020'ye göre arttığı ancak varlıklarının daha fazla arttığı görülmektedir.

Standart bank entegre raporunda finansal olmayan performansa ilişkin bilgilere de yer vermiştir. Standart Bank'ın kurumsal sürdürülebilirlik puanı 2020'de %60 iken 2021'de %61'e yükselmiş, CDP iklim skorunun C olduğu belirtilmiş, ESG risk oranının orta risk düzeyinde olduğu, küresel 100 en sürdürülebilir şirketler sıralamasında 2019'da 51. sıradan 2020'de 53. sıraya gerilediği, BM Sürdürülebilir Kalkınma Amaçlarına ulaşmaya çalıştığı söylenebilir (Standart Bank IR, 2021).

Entegre raporun 122-125. sayfalarında Standart Bank'ın çevresel sosyal ve ekonomik konuları nasıl yönettiğine ilişkin performans ölçümlerine yer verilmiştir. Banka, raporda, sürdürülebilir kalkınma hedefleri doğrultusunda; kişilerin ve işletmelerin sürdürülebilir finans ürünlerine, çevresel, sosyal ve yönetim bağlantılı yatırımlara ve yeşil enerji çözümlerine erişmesini sağladığını, güvenli ve uygun fiyatlı konutlara kolay erişim imkânı sunduğunu, finansal okuryazarlığı desteklediğini belirtmiştir (Standart Bank IR, 2021). Sürdürülebilir kalkınma hedeflerine yapılan katkılar için raporun 122-125. Sayfaları incelenebilir.

3.3.6. Önemlilik

Standart Bank, 2021 dönemine ait entegre raporunun 25. ve 26. sayfalarında iş süreçlerini etkileyebilecek önemli konulara değinmiş ve Çerçeve'de olduğu gibi bu önemli konuları paydaşları için kısa, orta ve uzun vadede değer yaratma yeteneğini etkileyebilecek konular olarak nitelendirmiştir (Standart Bank IR, 2021). Kuruluş, önemli konuları belirlerken, toplum için önemli olan konuları belirlediğini, bunların da paydaşların beklenti ve endişeleri ile bilgilendirildiğini, faaliyet gösterilen ekonomik, sosyal ve çevresel bağlam ve işin karşı karşıya olduğu riskler ve fırsatları dikkate aldıklarını ifade etmiştir. Yine kuruluş önemli olan konuların, değer yaratma ve koruma yeteneğini etkileyen ve değer tükmesine karşı koruma sağladığını ve kurumsal risk değerlendirme sürecinin bir parçası olarak belirlendiğini ifade etmiştir (Standart Bank IR, 2021). Raporun 26. sayfasında önemli konuları belirlerken orta vadedeki riskler de ele alınmış ve bu risklere karşı risk haritası oluşturulmuştur.

3.3.7. Strateji ve Kaynak Aktarımı

Standart Bank, raporun 30. sayfasında kaynak tahsisi çerçevesini açıklamıştır. Kuruluş, kaynak tahsisi sürecinin sürdürülebilir büyüme ve değer sağlamak üzere tasarlandığını, belirli bir müşteri ihtiyacını karşılamaya odaklandığını ifade etmiştir. Standart Bank, kaynak tahsisinde, yatırımın gerçekleştirilebilir olup olmadığının göz önünde tutulduğunu belirtmiştir (Standart Bank, 2021).

Raporda, kaynak tahsisinin şu temel amaçlar için yapıldığı ifade edilmiştir (Standart Bank, 2021):

- Müşterilere daha verimli hizmet vermek, ilgili, kişiselleştirilmiş ve yenilikçi çözümler yaratıp dağıtmak için yatırım yapmak,
- Portföyü, temel bankacılık hizmetlerini büyütmek, sermaye açısından verimli işler geliştirmek ve büyütmek, yüksek büyüme gösteren pazarlara yatırım yapmak ve yeni iş modellerini ölçeklendirmek için bilinçli olarak değiştirmek,
- Ülkeler genelinde risk iştahını düzenli olarak gözden geçirmek ve değiştirmek,
- Ölçülmesi kolay, eyleme dönüştürülebilir ve strateji ile uyumlu ölçümler geliştirmek, takip etmek.

3.3.8. Hazırlık ve Sunum Temeli

Standart Bank, 2021'e ait entegre raporunda, 3. sayfada, raporlama dönemini, raporda yer verilen bilgilerin orta vadeye odaklı olduğunu, entegre raporlama sınırını, sürdürülebilirlik raporlaması sınırını, raporun hazırlanmasında kullanılan temel çerçeveleri, 25. ve 26. sayfalarda ise önemli konuları belirleme sürecini açıklamıştır.

3.3.9. Tutarlılık ve Karşılaştırılabilirlik

2011'den itibaren entegre rapor yayımlayan Standart Bank, iş modeline dahil ettiği girdilere ilişkin performans ölçümlerini 2018, 2019, 2020 ve 2021 yıllarına ait olmak üzere karşılaştırmalı olarak sunmuştur. Son dört yıla ilişkin aynı performans göstergelerinin kullanılması, Standart Bank'ın tutarlılık ve karşılaştırılabilirlik ilkesine uygun sunum yaptığını göstermektedir.

3.3.10. Güvenilirlik ve Eksiksizlik

Standart Bank IR 2021 incelendiğinde, kuruluşun geleceğe yönelik iş süreçlerini etkileyebilecek olumlu ve olumsuz sonuçlara yer verdiği görülmektedir. Standart Bank, iklim değişikliği ve sürdürülebilir finans kapsamında, 16,2 milyar Güney Afrika Randı değerinde 14 sürdürülebilir finansman kredisi sağlamış ve 5,8 milyar Güney Afrika Randı değerinde 8 sürdürülebilirlik finansman bonusu düzenlemiştir (Standart Bank IR, 2021).

Standart Bank, raporun 4. sayfasında 2021 dönemine ait entegre raporun güvencesine yönelik birleşik güvence modelinin uygulandığını belirtmiştir. Standart Bank, 2021 yılı entegre raporunun denetlenmediğini ancak konsolide yıllık finansal tablolardan alınmış ve denetim görüşü alınmış bilgilerin entegre raporda yer verildiğini ifade etmiştir. Kuruluşun dış denetçileri KPMG ve PwC'dir. ESG bilgilerinin güvencesi PwC'den alınmıştır (Standart Bank IR, 2021).

3.4.3.11. Kısalık ve Öz Olma

Standart Bank Integrated Report 2021, kuruluşun raporlama paketi, liderlik anlayışı, değer yaratma hikâyesi, değer sunulması, hesap verebilir olma, entegre raporlama ilkeleri, ek bilgiler bölümünden oluşmaktadır. 168 sayfadan oluşan Standart Bank Integrated Report 2021, 110 sayfadan oluşan ABSA (2021)'e göre kısalık ve öz olma ilkesine uygun olma ilkesinden uzak olduğu söylenebilir.

3.3.12. Kurumsal Genel Görünüm ve Dış Çevre

Raporun 6. sayfasında ABSA'nın ürün ve hizmetleri, faaliyet gösterilen ülkeler, 7. sayfasında kuruluşun kendisini nasıl organize ettiği, 9-11. Sayfalarında Başkan'ın, 12-19. sayfalarda CEO'nun, Standart Bank'ın bankacılık sektörü kapsamında genel bir değerlendirmesine ilişkin bilgilere yer verilerek kurumsal genel görünüm ve dış çevre ilkesine uygun sunum yapılmıştır.

3.3.13. Bilgiler Arası Bağlantı

Standart Bank'ın 2021'e ait entegre raporu, kuruluşun amacı, değer yaratma sürecinde kullanılan sermaye öğeleri, strateji ve iş modeli, kurumsal yönetim, önemli konular, bugün ve gelecekteki risk ve fırsatlar, finansal ve finansal olmayan bilgiler, paydaşlara ait bilgiler birbiriyle bağlantılı bir şekilde verilmiştir.

Bilgiler arası bağlantının sağlanmasına yönelik, Standart Bank'ın 2021'e ait entegre raporunun 6. sayfasında, 20 ülkede, 1.143 faaliyet alanında faaliyet gösterdiği, tüketici ve yüksek net değere sahip 15.7 milyon ve 761 bin iş ve ticari aktif dijital müşterisinin olduğu belirtilmiş, müşteri odaklı, dijital önem veren, sürdürülebilir büyümeye odaklanan faizsiz banka olarak faaliyetlerini yürütmektedir (Standart Bank IR, 2021). Yine bilgiler arası bağlantı ilkesi gereği, risk ve fırsatları oluşturabilecek önemli konulara (ss.25-26) değinilmiştir.

3.4.14. Paydaşlarla İlişkiler

Standart Bank IR 24. sayfada menfaat sahipleri için önceliklere ilişkin bilgilere değinilmiştir. Banka, faaliyetlerinin ölçeği ve paydaşlarının çeşitliliği göz önüne alındığında, merkezi olmayan bir paydaş politikası benimsendiğini, yöneticileri ilgili konularda çeşitli paydaşlarla düzenli olarak iletişim kurduğunu ve önemli paydaş önceliklerini ve endişelerini bildirmekten sorumlu olduğunu belirtmiştir (Standart Bank IR, 2021).

Entegre raporun “Entegre Raporlama İlkeleri” bölümünde, sayfa 150 ve 151’de menfaat sahipleri sınıflandırmasını şu şekilde yapmıştır: Müşteriler, düzenleyiciler, çalışanlar, paydaşlar ve yatırımcılar ve toplum. Banka aynı zamanda menfaat sahiplerine karşı sorumlulukları ve onların beklenti ve isteklerine ne yönde cevap verildiğine ilişkin performans ölçüm metriklerine yer verilmiştir.

4. Sonuç

Entegre raporlama, kuruluşların, faaliyet gösterdiği dış çevre bağlamında, finansal ve finansal olmayan bilgilerini entegre düşünce temelinde, kısa, orta ve uzun vadede değerin nasıl yaratıldığı, korunduğu veya tükendiğini sunan raporlama faaliyetidir. Kuruluşlar, entegre bir rapor hazırlarken IIRC tarafından yayımlanan Uluslararası Entegre Raporlama Çerçevesi’nde yer alan temel kavramlar, kılavuz ilkeler ve içerik öğelerinden faydalanmaktadır.

Entegre raporlama ülkeler tarafından henüz gönüllü olarak uygulanmakla birlikte, hazırlanan raporlarda finansal bilgilerin yanında finansal olmayan bilgilere de yer verilmesi paydaşların kuruluşlardan beklentileri arasındadır. Bu anlamda ülkelerden, zorunlu mevzuat düzenlemeleri yapmasalar dahi kuruluşların entegre raporlamaya geçişini kolaylaştıracak ve rehberlik edecek düzenlemeler yapmaları beklenmektedir. Güney Afrika, Mart 2010’dan sonra başlayan hesap dönemleri için Johannesburg Borsası’na kayıtlı olan işletmelere entegre raporlamanın zorunlu kılındığı ilk ülkedir. Güney Afrika için bu zorunluluğun, IIRC Database ve uluslararası araştırmalara bakıldığında entegre raporlama kalitesine yansıdığı görülmektedir.

Güney Afrika’da faaliyet gösteren faizsiz bankaların tamamı entegre raporlama yapmaktadır. Bu bankalardan ikisi IIRC Database’de yer almaktadır. Bu nedenle bu çalışmada, Türkiye’deki katılım bankalarına model önerisi sunmak amacıyla ABSA ve Standart Bank’ın 2021 yılına ait entegre raporları araştırma kapsamına alınmıştır. ABSA ve Standart Bank’ın 2021 yılı entegre raporları Çerçeve’de yer alan değer yaratma, kılavuz ilkeler ve içerik öğeleri kapsamında incelenmiştir.

Yapılan araştırma ve inceleme sonucunda, çalışmanın araştırma bölümünde detaylı olarak ele alındığı üzere, her iki faizsiz bankanın 2021 yılı entegre raporlarını Uluslararası Entegre Raporlama Çerçevesi kılavuz ilkeler ve içerik öğelerine uygun olarak hazırladığı ve entegre raporların entegre raporlama kalitesini yansıttığı görülmüştür. Bu anlamda, Türkiye’de faaliyet gösteren katılım bankalarına, Güney Afrika’da faaliyet gösteren ABSA ve Standart Bank entegre raporları model olarak önerilmektedir.

İncelenen entegre raporlarda sunulduğu gibi entegre raporlamanın tüm kuruluşlar genelinde katılım bankalarına sağlayacağı faydalar söz konusudur. Öyle ki entegre raporlama ile; paydaş gruplarının ihtiyaç duyduğu ekonomik bilgileri içeren finansal unsurlar ve sosyal, çevresel ve yönetim bilgilerini içeren finansal olmayan bilgiler tek bir raporda sunulabilecek, finansal risklerin yanında finansal olmayan riskler daha iyi yönetilebilecek, sermaye öğeleri üzerinde değerin nasıl yaratıldığı, korunduğu, tüketildiği görülebilecek, sermaye daha etkin tahsis edilebilecek, gelecekteki nakit akışlarının nasıl yönetilebileceğine ilişkin bilgi verilebilecektir. Aynı zamanda çalışanlar, kuruluşun geleceğe yönelik beklentileri ve hedeflerinin neler olduğu konusunda bilgi sahibi olacaklar, böylelikle kendi hedef ve beklentileri ile uyumlaştıracakları ve kuruluşa olan örgütsel bağlılıkları artabilecektir.

Kaynakça

- ABSA Group Limited. (2021). *Absa Group Limited Integrated Report 2021*. Erişim adresi: <https://www.absa.africa/content/dam/africa/absafrica/pdf/sens/2021/Absa-Group-Integrated-Report.pdf>.
- Accounting for Sustainability (A4S). (2009). Timeline. Erişim adresi: <https://www.accountingforsustainability.org/en/about-us/impact/timeline.html#item-2009>.
- African Securities Exchange Association (ASEA). (t.y). Membership. Erişim adresi: <https://african-exchanges.org/membership/>.
- Dumay, J., Bernardi, C., Guthrie, J. ve Demartini, P. (2016). Integrated Reporting: A Structured Literature Review. *Accounting Forum* 40(3), 166-185.
- Entegre Raporlama Türkiye Ağı (ERTA). (t.y). Entegre raporlama Türkiye hakkında. Erişim Adresi: <http://www.entegreraporlamatr.org/tr/hakkimizda/biz-kimiz.aspx>.
- Ernst & Young. (2021). *Excellence in Integrated Reporting 2021*. Erişim adresi: https://assets.ey.com/content/dam/ey-sites/ey-com/en_za/topics/assurance/ey-2021-excellence-awards-report.pdf.
- Institute of Certified Public Accountants of Singapore (ICPAS) ve International Integrated Reporting Council (IIRC). (2013). *The Future of Corporate Reporting, ICPAS-IIRC Roundtable Special Report*. <http://integratedreporting.org/wp-content/uploads/2013/06/ICPAS-IIRC-Roundtable-Report.pdf>.
- International Financial Stability Board (IFSB). (2021). *Islamic Financial Services Industry Stability Report*. Erişim adresi: <https://www.ifsb.org/download.php?id=6106&lang=English&pg=/sec03.php>.
- IIRC. (2011). *Towards Integrated Reporting Communicating Value in The 21st Century*. Erişim adresi: https://integratedreporting.org/wp-content/uploads/2011/09/IR-Discussion-Paper-2011_spreads.pdf.
- IIRC. (2021). *International Integrated Reporting Framework*. Erişim adresi: <https://integratedreporting.org/resource/international-ir-framework/>.
- International Monetary Fund (IMF). (t.y.). Islamic Banking. Erişim adresi: <https://www.imf.org/external/themes/islamicfinance/>.
- Integrated Reporting, (t.y.). Erişim adresi: <https://www.integratedreporting.org/ir-businessnetwork/>.
- Johannesburg Stock Exchange (JSE). (t.y.). Listed Companies. Erişim adresi: <https://clientportal.jse.co.za/companies-and-financial-instruments>.
- Karğın, S., Aracı, H. ve Aktaş, H. (2013). Entegre raporlama: Yeni bir raporlama perspektifi. *Muhasebe ve Vergi Uygulamaları Dergisi*. Ankara SMMMO. MUVU 2013-1, 27-46.
- Pervez, I.A. (1990). Islamic finance. *Arab Law Quarterly*, 5(4), 259-281.
- Sermaye Piyasası Kurulu (SPK). (t.y). Kurumsal Yönetim Tebliği (I1-17.1)'Nde Değişiklik Yapılmasına Dair Tebliğ (II-17.1.a). Erişim Adresi: <https://www.spk.gov.tr/Duyuru/Goster/20201002/0>.
- Standart Bank Group. (2021). *Standart bank group annual integrated report*. Erişim adresi: https://thevault.exchange/?get_group_doc=18/1648704899-AnnualIntegratedReport2021.pdf.

Yatbaz, A. (2019). *Faizsiz bankacılık fon kullandırma yöntemlerinin uluslararası muhasebe standartları kapsamında incelenmesi: Bir alan çalışması*. [Yayımlanmamış doktora tezi].T.C. Marmara Üniversitesi Bankacılık ve Sigortacılık Enstitüsü. İstanbul.

5411 Sayılı Bankacılık Kanunu. (2005, 1 Kasım). *Resmi Gazete*. (Sayı: 25983, Mükerrer). Erişim adresi: <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2005/11/20051101M1-1.htm>.